

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

ΑΠΟ
ΓΩΝΙΕΣ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ

no1

Μελωδίες γιορτινές, παιδικές μυθοπλασίες, αρώματα από κουζίνες νοικοκυριών, φωτιές, κούδουνες, τυχερά παιχνίδια, αγιοβασιλιάτικα караβάκια και χριστουγεννιάτικα δέντρα, μεταμφιέσεις και καλικάντζαροι, δίνουν αυτές τις ημέρες το δικό τους ξεχωριστό χρώμα σε όλες τις περιοχές αλλά ακόμη και τις πιο μικρές εστίες της ελληνικής επικράτειας. Όλοι προετοιμάζονται για τη γέννηση του Χριστού, τα ρεβενιόν έχουν την τιμητική τους ενώ οι οικογένειες και οι παρέες μεγαλώνουν και οι δρόμοι και οι πλατείες φωτίζονται και πλημμυρίζουν από κόσμο. Κάθε περιοχή έχει αυτές τις ημέρες τα δικά της ξεχωριστά έθιμα. Στην Ήπειρο πέρα από τα καθιερωμένα υπάρχουν και μερικά έθιμα που έχουν αρχίσει να φθείρονται με το πέρασμα των χρόνων. Ας δούμε μερικά από αυτά:

Τα καρύδια

Τα καρύδια είναι ένα **παραδοσιακό ομαδικό παιχνίδι** που παίζουν τα παιδιά. Οι κανόνες του παιχνιδιού έχουν ως εξής: Κάποιο παιδί **χαράζει στο χώμα μια ευθεία γραμμή**.

Πάνω σ' αυτή, κάθε παίκτης βάζει κι από ένα καρύδι στη σειρά. Μετά, ο κάθε παίκτης με τη σειρά του και από κάθετη απόσταση ενός με δύο μέτρα από τη γραμμή των καρυδιών, **σημαδεύει** σκυφτός, και με το μεγαλύτερο και το πιο στρογγυλό καρύδι του, κάποιο άλλο καρύδι.

Όποιο καρύδι πετύχει και το βγάλει έξω από τη γραμμή το κερδίζει και δοκιμάζει ξανά σημαδεύοντας κάποιο άλλο καρύδι. Αν αστοχήσει, συνεχίζει ο επόμενος παίκτης. Το παιχνίδι συνεχίζεται μέχρι να βγουν από τη γραμμή όλα τα καρύδια.

Το αναμμένο πουρνάρι

Όταν γεννήθηκε ο Χριστός και πήγαν, οι βοσκοί να προσκυνήσουν, ήταν νύχτα σκοτεινή. Βρήκαν κάπου ένα ξερό πουρνάρι κι έκοψαν τα κλαδιά του. Πήρε ο καθένας από ένα κλαδί στο χέρι, του έβαλε **φωτιά** και γέμισε το σκοτεινό βουνό χαρούμενες φωτιές και τριξίματα και κρότους. Από τότε, λοιπόν, **στα χωριά της Άρτας**, όποιος πάει στο σπίτι του γείτονα, για να πει τα χρόνια πολλά, καθώς και όλα τα παιδιά τα παντρεμένα, που θα πάνε στο πατρικό τους, για να φιλήσουν το χέρι του πατέρα και της μάνας τους, **νακρατούν ένα κλαρί πουρνάρι**, ή ό,τι άλλο δεντρικό που καίει τρίζοντας. **Στο δρόμο το ανάβουν** και το πηγαίνουν έτσι αναμμένο στο πατρικό τους σπίτι και γεμίζουν χαρούμενες φωτιές και κρότους τα σκοτεινά δρομάκια του χωριού.

Ακόμη και στα **Γιάννενα** το ίδιο κάνουν. Μόνο που εκεί δεν κρατούν ολόκληρο το κλαρί το πουρνάρι αναμμένο στο χέρι τους – είναι μεγάλη πολιτεία τα Γιάννενα – αλλά κρατούν στη χούφτα τους μια **χεριά δαφνόφυλλα και πουρνάρόφυλλα**, που τα **πετούν στο τζάκι**, μόλις μπουνε και καλημερίζουν. Κι όταν τα φύλλα τα ξερά πιάσουν φωτιά κι αρχίσουν να τρίζουν και να πετάνε σπίθες, εύχονται: **«Αρνιά, κασίκια, νύφες και γαμπρούς!»** Αυτή είναι η καλύτερη ευχή για κάθε νοικοκύρη. Να προκόβουν τα κοπάδια του, να πληθαίνει η φαμελιά του, να μεγαλώνουν τα κορίτσια και τα παλικάρια του, να του φέρνουν στο σπίτι νύφες και γαμπρούς, να του δώσουν εγγόνια που δε θ' αφήσουν τ' όνομα το πατρικό να σβήσει.

Σε άλλες περιοχές της Ελλάδας αναβιώνουν τα εξής έθιμα:

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Το τάισμα της βρύσης

Οι **κοπέλες**, τα χαράματα των Χριστουγέννων, αλλού την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, πηγαίνουν στην πιο κοντινή **βρύση** "για να κλέψουν το άκραντο νερό" (άκραντο, δηλαδή αμίλητο, γιατί δε βγάζουν λέξη σ' όλη τη διαδρομή). **Αλείφουν** τις βρύσες του χωριού με **βούτυρο και μέλι**, με την ευχή όπως τρέχει το νερό να τρέχει και η προκοπή στο σπίτι τον καινούργιο χρόνο και γλυκιά να είναι και η ζωή τους. Για να έχουν καλή σοδειά, όταν φτάνουν εκεί, **την "ταΐζουν"**, με **διάφορες λιχουδιές**, όπως βούτυρο, ψωμί, τυρί, όσπρια ή κλαδί ελιάς. Όποια θα πήγαινε πρώτη στη βρύση, αυτή θα ήταν και η πιο τυχερή ολόκληρο το χρόνο. Έπειτα ρίχνουν στη στάμνα ένα βατόφυλλο και τρία χαλίκια, "κλέβουν νερό" και γυρίζουν στα σπίτια τους πάλι αμίλητες μέχρι να πιούνε όλοι από το άκραντο νερό. Με το ίδιο νερό **ραντίζουν και τις τέσσερις γωνίες του σπιτιού**, ενώ σκορπούν στο σπίτι και τα τρία χαλίκια.

Το Πάντρεμα της φωτιάς

Την παραμονή των Χριστουγέννων σε πολλά μέρη της Ελλάδας "παντρεύουν", τη φωτιά. Παίρνουν **ένα ξύλο με θηλυκό όνομα και ένα με αρσενικό όνομα**, συνήθως από αγκαθωτά δέντρα. Τα αγκαθωτά δέντρα, κατά τη λαϊκή αντίληψη, απομακρύνουν τα δαιμονικά όντα, όπως τους καλικάντζαρους. Στη Θεσσαλία, επιστρέφοντας από την εκκλησία στο σπίτι, τα κορίτσια βάζουν παραδίπλα στο αναμμένο τζάκι κλωνάρια κέδρου που τα ξεδιαλέγουν, ενώ τα αγόρια τοποθετούν κλαδιά από αγριοκερασιά. Τα μικρά αυτά κλάδια δέντρων **αντιπροσωπεύουν τις προσωπικές τους επιθυμίες** για την πραγματοποίηση μιας όμορφης ζωής. Φροντίζουν μάλιστα τα κλαδιά αυτά να είναι λυγερά και παρακολουθούν με ενδιαφέρον ποιο κλωνάρι θα καεί πρώτο, καθώς λένε πως αυτό είναι καλό σημάδι για το κορίτσι ή το αγόρι, αντίστοιχα, και συγκεκριμένα πως θα είναι αυτό που θα παντρευτεί πρώτο.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Το Χριστόξυλο

Στα χωριά της βόρειας Ελλάδας, από τις παραμονές των εορτών ο νοικοκύρης ψάχνει στα χωράφια και διαλέγει το πιο όμορφο, το πιο γερό, το πιο χοντρό ξύλο από **πεύκο** ή **ελιά** και το πάει σπίτι του. Αυτό ονομάζεται **Χριστόξυλο** και είναι **το ξύλο που θα καίει για όλο το δωδεκάημερο των εορτών**, από τα Χριστούγεννα μέχρι και τα Φώτα, στο τζάκι του σπιτιού. Η στάχτη των ξύλων αυτών **προφύλασσε** το σπίτι και τα χωράφια από κάθε κακό.

Πριν ο νοικοκύρης φέρει το Χριστόξυλο, κάθε νοικοκυρά φροντίζει να έχει **καθαρίσει το σπίτι και με ιδιαίτερη προσοχή το τζάκι**, ώστε να μη μείνει ούτε ίχνος από την παλιά στάχτη. Καθαρίζουν ακόμη και την καπνοδόχο, για να μή βρίσκουν πατήματα να κατέβουν οι καλικάντζαροι, τα κακά δαιμόνια, όπως λένε στα παραδοσιακά χριστουγεννιάτικα παραμύθια. Το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων, όταν όλη η οικογένεια θα είναι μαζεμένη γύρω από το τζάκι, ο νοικοκύρης του σπιτιού ανάβει την καινούρια φωτιά και μπαίνει στην εστία το Χριστόξυλο. Σύμφωνα με τις παραδόσεις του λαού, καθώς καίγεται το Χριστόξυλο, ζεσταίνεται ο Χριστός στη φάτνη Του. Σε κάθε σπιτικό, οι νοικοκυραίοι προσπαθούν το Χριστόξυλο να καίει μέχρι τα Φώτα.

Το έθιμο της Καμήλας

Κάθε χρόνο, την παραμονή της Πρωτοχρονιάς τα μέλη του πολιτιστικού συλλόγου 'Καβακλή' των Κουφαλίων Θεσσαλονίκης ξεχύνονται στους δρόμους της πόλης. Δεν λένε όμως τα κάλαντα, αλλά μεταμφιέζονται σε καμήλες και φωνάζουν δυνατά διάφορα συνθήματα. Σκοπός τους είναι να παραπλανήσουν τους στρατιώτες του Ηρώδη που ψάχνουν να βρουν το νεογέννητο Ιησού, ώστε να μην μπορέσουν να τον σκοτώσουν.

Οι παραδοσιακές φουφούδες

Με παραδοσιακές φουφούδες και την επίσκεψη του Καππαδόκη Άη Βασίλη γιορτάζονται τα Χριστούγεννα στην πόλη της **Καβάλας**. Το εμπορικό κέντρο της πόλης την παραμονή των Χριστουγέννων θυμίζει μια **μεγάλη ψησταριά**. Στους περισσότερους πεζόδρομους, αλλά και στα πεζοδρόμια, οι έμποροι στήνουν υπαίθριες ψησταριές, τις λεγόμενες φουφούδες και προσφέρουν σε όλους τους περαστικούς ψητά κρέατα και ντόπιο κόκκινο κρασί.

Οι παραδοσιακές φουφούδες **στήνονται ξανά την παραμονή της Πρωτοχρονιάς**, αυτή τη φορά σε μεγαλύτερη έκταση και από νωρίς το μεσημέρι στήνεται μεγάλη γιορτή με άφθονο κρασί ορχήστρες και υπαίθριες ψησταριές για την υποδοχή του νέου χρόνου πολύ πριν από τα μεσάνυχτα.

Από την παραμονή των Χριστουγέννων ένα ακόμη έθιμο αναβιώνει στην πόλη και συγκεκριμένα στην περιοχή της **Νέας Καρβάλης**. Πρόκειται για την επίσκεψη του Καππαδόκη Άη Βασίλη που ολοκλήρωσε το μεγάλο του ταξίδι από την Καισάρεια φθάνοντας στο λαογραφικό χωριό «Ακόντισμα», όπου θα παραμείνει μέχρι την τελευταία μέρα του έτους.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Το σπάσιμο του ροδιού

Το **πρωί της Πρωτοχρονιάς**, η οικογένεια πηγαίνει στην εκκλησία και ο νοικοκύρης κρατάει στην τσέπη του ένα ρόδι, για να το λειτουργήσει. Γυρνώντας σπίτι, πρέπει να**χτυπήσει το κουδούνι** της εξώπορτας -δεν κάνει να ανοίξει ο ίδιος με το κλειδί του- και έτσι να είναι ο πρώτος που θα μπει στο σπίτι για να κάνει το καλό ποδαρικό, με το ρόδι στο χέρι.

Μπαίνοντας μέσα, με το δεξί, **σπάει το ρόδι πίσω από την εξώπορτα**, το ρίχνει δηλαδή κάτω με δύναμη για να σπάσει και να πεταχτούν οι ρώγες του παντού και ταυτόχρονα λέει: *"με υγεία, ευτυχία και χαρά το νέο έτος κι όσες ρώγες έχει το ρόδι, τόσες λίρες να έχει η τσέπη μας όλη τη χρονιά"*. Τα παιδιά μαζεμένα γύρω-γύρω κοιτάζουν οι ρώγες αν είναι τραγανές και κατακόκκινες. Όσο γερές κι όμορφες είναι οι ρώγες, τόσο χαρούμενες κι ευλογημένες θα είναι οι μέρες που φέρνει μαζί του ο νέος χρόνος.

ΘΡΑΚΗ

Τα Ρουγκάτσια

Στο **Πύθιο** τα μικρά παιδιά έβγαιναν στους δρόμους του χωριού για να πουν τα “κόλιαντα” μια μέρα νωρίτερα από την παραμονή των Χριστουγέννων, δηλαδή στις 23 Δεκεμβρίου. Τα αγοράκια, από νωρίς το πρωί, ξεχύνονταν στα σοκάκια του χωριού και φώναζαν: “ *Κόλιντα,μπάμπου*

τσικ,τσικ,τσικ....” Ανήμερα τα Χριστούγεννα τα παλικάρια του χωριού χωρίζονταν σε **μικρές ομάδες** και γύριζαν όλα τα σπίτια. Την κάθε ομάδα την αποτελούσαν **τέσσερα** άτομα. Στο δρόμο λέγανε τραγούδια του δρόμου και μέσα στο σπίτι το: «*Σαράντα μέρις έχουμι Χριστό που καρτερούμε...*»

Τα **Ρουγκάτσια**, δηλαδή οι **παρέες** των παλικαριών, όταν έμπαιναν στο σπίτι κάθονταν, όπου τους έβαζαν οι νοικοκυραίοι, και τραγουδούσαν εναλλάξ δυο-δυο το παραπάνω τραγούδι. Κι αυτό για να “ξεκουράζουν” τη φωνή τους. Γιατί το τραγούδι ήταν πολύ μεγάλο, χωρίς ενδιάμεσα “ξεκουράσματα”, και θα δυσκολεύονταν να τα βγάλουν πέρα. Εξάλλου έπρεπε να **τραγουδήσουν σε πολλά σπίτια** και μέχρι αργά το βράδυ της μέρας των Χριστουγέννων. Όταν θα ’ρχονταν τα Ρουγκάτσια στο σπίτι έπρεπε όλα τα μέλη της οικογένειας να βρίσκονται εκεί. Σπίτι κλειστό τα Ρουγκάτσια δεν έπρεπε να βρουν. Το’χανε σε κακό. Κάθονταν, τραγουδούσαν, έπαιρναν το κέρασμά τους, το φιλοδώρημά τους (χρήματα) και φεύγανε για άλλο σπίτι.

ΝΗΣΙΑ

Η σπηλιά του Αϊ Γιάννη στην Μαραθοκεφάλα Κισάμου

Στην σπηλιά του **Αϊ Γιάννη** στην **Μαραθοκεφάλα Κισάμου** την παραμονή των Χριστουγέννων τελείται Αρχιερατική θεία λειτουργία. Η **αναπαράσταση της φάτνης** όπου γεννήθηκε ο Χρηστός με πρόβατα, βοσκούς φωτιές σήμαντρα και το αστέρι να λάμπει στην κορυφή της σπηλιάς δίνουν ιδιαίτερο χρώμα. Παλιότερα, από την παραμονή των Χριστουγέννων οι γεωργοί οι βοσκοί και οι ναυτικοί έλεγαν *"πώς παλεύουν οι καιροί, και οι αέρηδες ποιος θα γεννηθεί και ποιος θα βαπτισθεί"*. Όποιος γεννηθεί όποιος δηλαδή υπερισχύσει και βγει νικητής την ημέρα των Χριστουγέννων, αυτός θα υπερισχύσει μέχρι και τα Φώτα αλλά και ολόκληρο τον καινούργιο χρόνο. Πιο παλιά το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων έκοβαν κλαδιά και βλαστούς οι νοικοκυρές και τα πήγαιναν στο σπίτι. Τα έβαζαν σε ποτήρι με νερό και προσμονούσαν να ανθίσουν.

Οι κεφαλονίτικες κολόνιες

Την παραμονή της Πρωτοχρονιάς, τα παιδιά βάζουν μια **αγιοβασιλίτσα** στην είσοδο του σπιτιού, για να **φυλάει το σπίτι**. Το μεσημέρι, οι Κεφαλονίτισσες μαγειρεύουν τηγανίτες. Το ίδιο βράδυ, οι κάτοικοι στο Αργοστόλι πηγαίνουν στην εκκλησία κρατώντας κολώνιες με τις οποίες ραντίζουν ο ένας τον άλλο. Στο γυρισμό, σπάνε στο κατώφλι ένα ρόδι και μετρούν τα σπόρια του. Κάθε σπόρος συμβολίζει και μια ευχή που θα πραγματοποιηθεί τη νέα χρονιά.

Τα Αγιοβασιλιάτικα караβάκια

Στην πόλη της **Χίου** την **παραμονή της Πρωτοχρονιάς** υπάρχει ένα έθιμο, τα **αγιοβασιλιάτικα караβάκια**. Σύμφωνα με αυτό, οι ενορίες κατασκευάζουν πλοία, σε σύγκριση. Αυτά συναγωνίζονται μεταξύ τους ως προς την ποιότητα κατασκευής και ως προς την ομοιότητα με τα πραγματικά πλοία, ενώ οι ομάδες, το πλήρωμα, του κάθε πλοίου τραγουδούν κάλαντα.

no2

- Στην Ελλάδα τα **Χριστούγεννα** είναι μια από τις μεγαλύτερες Θρησκευτικές εορτές των Ελλήνων. Η ευχή «*Καλές γιορτές*» είναι από τις πιο χαρακτηριστικές κατά τη περίοδο πριν και μετά τα Χριστούγεννα μέχρι τα Θεοφάνια (Δωδεκαήμερο). Σε όλη τη χώρα τα παιδιά τριγυρνούν από σπίτι σε σπίτι για να πουν τα **κάλαντα** τις παραμονές των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Θεοφανίων, ενώ στις 12.00 τα μεσάνυχτα ανάβουν φωτιές για να διώξουν τους **κακόμορφους**, έθιμο κυρίως της υπαίθρου. Στην Ελλάδα που κύριο χριστουγεννιάτικο έδεσμα είναι το χοιρινό, απαντάται και το έθιμο με το χριστουγεννιάτικο караβάκι που όμως στη **Χίο** αποτελεί τοπικό έθιμο της Πρωτοχρονιάς με ομοιώματα πλοίων. Επίσης οι εξώστες, τα παράθυρα, οι κήποι, αλλά και οι χώροι γύρω από το τζάκι σφύζουν από ανάλογη διακόσμηση γιορτινής ατμόσφαιρας. Η πίτα που ετοιμάζεται με τον ερχομό του νέου έτους, η **Βουσιόπιτα**, περιέχει ένα «φλουρί», που σύμφωνα με την παράδοση, θα φέρει καλή τύχη σ' αυτόν που θα το βρει. Στα δε Θεοφάνια που εορτάζεται η Βάπτιση του Χριστού καθαγιάζονται τα ύδατα με ρίψεις του «σταυρού» στο υγρό στοιχείο και ανέγκυσή του από κολυμβητές, με αγιασμό των σπιτιών από ιερείς και με ιδιαίτερα κατά τόπο έθιμα.
- Τρία στοιχεία απαρτίζουν γενικά τις λατρευτικές εκδηλώσεις του ελληνικού λαού: το τρυφερό θρησκευτικό συναίσθημα, η αρχαία ελληνική καταγωγή και η επιδέξια προσαρμογή στις ψυχολογικές ανάγκες της καθημερινής ζωής. Και αυτός ο σπουδαίος συνδυασμός καταφαίνεται σε όλες τις εκδηλώσεις του και τα έθιμά του τόσο τα Χριστούγεννα, και τη Μεγάλη Εβδομάδα, όσο και κατά την Αγιολατρεία κλπ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτού του υπέροχου συνδυασμού βρίσκουμε στα **κάλαντα Χριστουγέννων** όπου στην υπαίθρο τα παιδιά ψάλλοντας εκτός του μηνύματος της Γέννησης επιμένουν και σε λεπτομέρειες του τρόπου ανατροφής του «Θείου Βρέφους»: «Γεννιέται κι' ανατρέφεται με μέλι και με γάλα το μέλι τρων οι άρχοντες το γάλα οι αφεντάδες...» Ενώ το πιθανότερο είναι ότι στη Φάτνη ο μικρός Ιησούς ούτε το μέλι ούτε το γάλα είχε τόσο άφθονο, αντίθετα με τους αφεντάδες εκτός από ένα γαϊδουράκι για τη φυγή στην Αίγυπτο. Έτσι αυτή η ιδανική ποιητική εκδοχή ψάλλεται όχι όπως πραγματικά έγινε, αλλά όπως ο ίδιος ο Λαός νομίζει πως θα έπρεπε να γίνει. Επειδή η Ελλάδα ήταν κατ' εξοχήν γεωργική χώρα οι αγωνίες και οι δραστηριότητες (σποράς, καλλιέργειας, αβέβαιου καιρού και συγκομιδής) του Έλληνα γεωργού είναι καταφανή στα ελληνικά θρησκευτικά έθιμα. Η φωτιά στο τζάκι μέσα στο καταχeyμένο μεγαλώνει το όνειρο της σοδειάς και όλες οι εκδηλώσεις αυτής της εποχής έχουν γεωργικό χαρακτήρα. Γεωργικός λοιπόν ο χαρακτήρας των ελληνικών Χριστουγέννων. «Εσένα πρέπει, αφέντη μου, το άξιο το ζευγάρι το άξιο, το περήφανο και το στεφανωμένο. Ας είν' καλά τ' αλέτρι σου, Θεός να το πλουταίνει για να θερίζεις σταυρωτά, να δένεις αντρειωμένα...» (από ελληνικά κάλαντα)
- Ιδιαίτερη σημασία έχει η συμμετοχή του φτωχικού σπιτιού στο μεγάλο αυτό γεγονός του Χριστιανισμού κι ας μην έχει μαρμαροστρωμένες αυλές και τόσες πολλές γίδες ή προβατίνες που ψάλλονται στα **κάλαντα Πρωτοχρονιάς** του Πηλίου: «Εδώ σε τούτες τις αυλές, τις μαρμαροστρωμένες,· εδώ χουν χίλια πρόβατα και τρεις χιλιάδες γίδες. Σαν κάνουν τον ανήφορο, γιομίζ' ο λόγγος όλος,· σαν κάνουν τον κατήφορο, γιομίζ' ο κάμπος όλος. Σαν το μυρμήγκι περπατούν, σαν το μελίσι βίζουν (=βουίζουν) σαν τον αφρό της θάλασσας αφρίζουν τα καρδάρια. Εμείς ολίγα τα 'παμε κι ο Θεός να τ' αβγαταίνει!». Και η κατάληξη της ευχής, της μεγάλης προσμονής, είτε ο Θεός να ευδοκήσει και να χαρίσει. «**Εμείς... ολίγα τα 'παμε!**»
- Σε μερικές περιοχές όπως στην Κορινθία στην περιοχή της Νεμεας και στην Αττική στην περιοχή της Αθηνas εφαρμοζεται το έθιμο της ψυχοκορης, δηλαδή το πρωι των Χριστουγέννων όταν γυρίζουν απο την εκκλησία η εφηβη κορη του σπιτιου τους περιμενει χοντας βαλει πανω στην πιατελα ολα τα παραδοσιακα εδεσματα (Στην περιοχή Νεμεας κουραμπιεδες,διπλες,μελαμακαρονα και τηγανωψωμα και στην περιοχή της Αθηνas κουραμπιεδες,μελομακαρονα,διπλες,ξεροτηγανα και γλυκα του κουταλιου)Εκτος απο αυτα προσφερουν και στον αντρα της οικογενειας Λικερ.
- Στη νησιωτικη χωρα,κυριως στις νησους της Σαμου και της Χιου τα Χριστουγεννα τα ζωα μεχρι να μεσημεριασει δεν τα βγαζουν εξω διοτι πιστευουν οτι αν τα δει η Πουλια θα τους αφησει ενα σημαδιακο αστερι που αν εχει 6 γωνιες θα πεθανουν και αν εχει 4 θα αρρωστησουν.
- Ακόμη και σήμερα στην Πελοπόννησο διατηρείται το έθιμο του **Χριστόψωμου**, όπου κάθε Χριστούγεννα οι νοικοκυρές φτιάχνουν ένα ψωμί που είναι σταυρωτά **κεντημένο** και την ημέρα των Χριστουγέννων το κυλούν πάνω στο τραπέζι. Αν πέσει από την ανάποδη μεριά του, η χρονιά θα πάει άσχημα ενώ αν πέσει από την καλή, θα πάει καλά και η χρονιά.

ΕΙΚόνες!!

Σάββας
Μαυροματίδης

Ευχαριστώ